

Istvánkó Bea

Luxuskutatás földön, képzeletben, levegőben

Schmied Andi: Private Views

Februárban jelent meg az a cikk a New York Times hasábjain,¹ amely a 2016-ban átadott manhattani luxus felhőkarcoló, a 432 Park Avenue méregdrága lakásainak hátrányait taglalja. A kivitelező a páratlan kilátás mellett Michelin csillagos éttermet, teljes ellátást és az elképzelhető legnagyobb kényelmet ígérte, ám a gyakorlatban csalódnia kellett a multimilliárdos tulaj-

donosoknak. A 425 méteres, ezzel a világ legmagasabb lakóépületének számító toronyban ugyanis folyamatosan probléma van a vízhálózattal és a liftekkel, a szemétdobó elviselhetetlenül hangos, szeles időjárás esetén pedig az épület egyes elemei között hangos süvítés hallatszik. A felhőkarcoló egyébként Manhattannek azon a Central Park melletti, legdrágább részén helyezkedik el, amelyet

SCHMIED Andi: Private Views. - A High-Rise Panorama of Manhattan. VI PER Gallery, Prague, 2020. A művész jóvoltából
← →

csak a milliárdosok soraként emlegetnek, és ahol a világ legdrágább ingatlan-négyzetméteráraival kell számolni. Pontosan ez a rejtett és sokak számára vágyott világ volt az, amely 2016-ban, egy New York-i rezidenciaprogram során felkeltette Schmied Andi érdeklődését is. Schmiedet az Empire State Building kilátójából elé táruló panorama természetes módon magával ragadta, és szeretett volna más felhőkarcolókba is ellátogatni. Rövid kutatás után azonban kiderült, hogy ilyesmire nem sok lehetőség kínálkozik földi halandó számára, hiszen az épületek túlnyomó többsége privát luxustársasház, melyeket gondosan elzárva őrznek a kíváncsiskodó turisták előtt. Az alkotói munkamódszerének sajátossága, hogy hosszabb-rövidebb külföldi tanulmányutak során rengeteg sétával felderíti és dokumentálja a különböző városok szövetét, míg fel nem figyel egy olyan jelenségre, melyet érdemesnek tart fókuszba állítani. Különösen vonzza a szürreális jellegű épített környezet, így nem véletlen, hogy az amerikai projekt előtt távol-keleti ihletésű témákkal foglalkozott. A 2015-ös *Jing Jin City* című projekt – amelyet szintén egy keményfedeles művészkönyv formájában ismerhetett meg a szélesebb közönség – középpontjában egy Pekingtől százötven kilométerre fekvő, mesterségesen felépített luxusváros áll. A körülbelül ezerkétszáz vil-lából álló településen azonban csupán az ingatlanok tizedét sikerült értékesíteni, így a város lakói leginkább azok a biztonsági őrök, takarítók, karbantartók és kertészek, akik szüntelen tevékenykedve igyekeznek fenntartani a normalitás és tökéletesség látszatát. Schmied a városba tett első útja során Lawrence Lek képzőművész társaságában hozott létre efemer installációkat az elhagyatott épületekben talált maradék építőanyagokból, második útján pedig részletesebben dokumentálta a város elképzelt és valós működésének ellentmondásait. Schmied számára nagyon fontos az egyes szituációkba való teljes behelyezkedés, így már *Jing Jin City*ben is alkalmazta a New Yorkban tökélyre fejlesztett módszert, melynek során ingatlanügynökök felkeresésével, magát potenciális vásárlónak kiadva térképez fel üresen álló épületeket.

A fiatal művészgenerációhoz tartozó és egyébként urbanista háttérrel rendelkező Schmied Anditól korábbi munkáiban sem állt távol az effajta performatív megközelítés. Alkotói munkamódszerének sajátossága, hogy hosszabb-rövidebb külföldi tanulmányutak során rengeteg sétával felderíti és dokumentálja a különböző városok szövetét, míg fel nem figyel egy olyan jelenségre, melyet érdemesnek tart fókuszba állítani. Különösen vonzza a szürreális jellegű épített környezet, így nem véletlen, hogy az amerikai projekt előtt távol-keleti ihletésű témákkal foglalkozott. A 2015-ös *Jing Jin City* című projekt – amelyet szintén egy keményfedeles művészkönyv formájában ismerhetett meg a szélesebb közönség – középpontjában egy Pekingtől százötven kilométerre fekvő, mesterségesen felépített luxusváros áll. A körülbelül ezerkétszáz vil-lából álló településen azonban csupán az ingatlanok tizedét sikerült értékesíteni, így a város lakói leginkább azok a biztonsági őrök, takarítók, karbantartók és kertészek, akik szüntelen tevékenykedve igyekeznek fenntartani a normalitás és tökéletesség látszatát. Schmied a városba tett első útja során Lawrence Lek képzőművész társaságában hozott létre efemer installációkat az elhagyatott épületekben talált maradék építőanyagokból, második útján pedig részletesebben dokumentálta a város elképzelt és valós működésének ellentmondásait. Schmied számára nagyon fontos az egyes szituációkba való teljes behelyezkedés, így már *Jing Jin City*ben is alkalmazta a New Yorkban tökélyre fejlesztett módszert, melynek során ingatlanügynökök felkeresésével, magát potenciális vásárlónak kiadva térképez fel üresen álló épületeket.

A projektjeiben a valóság és a fikció határán egyensúlyozó alkotó *Noguchi Town* című munkájában is az értelmetlen város elképzelésével foglalkozik. Genpei Akasegawa 80-as évekbeli diszfunkcionális városi elemeket tartalmazó gyűjtéséből kiindulva³ Schmied olyan város-építészeti elemeket makettezett, amelyek összessége leginkább egy felnőtteknek való játszótérre emlékeztet. A japán szobrász, Isama Noguchi után elnevezett értelmetlen városban azonban csak az építészeti elemek fiktívek; az installációt kiegészítő, a művész saporói tanulmányútja során rögzített videóétűdők nagyon is valóságok a maguk japán értelmetlenségében.

Az értelmetlenség, a luxus, a funkció és funkciónélküliség, valamint a performativitás azok a kulcsszavak, amelyek a négyéves kutatómunka után összeállt *Private Views*-projektet is jellemzik. A Schmied alteregója által végiglátogatott harmincöt manhattani felhőkarcoló listájára a fent említett 432 Park Avenue mellett olyan, a

hétköznapi ember számára valószerűtlen távolságban lévő luxusingatlanok kerültek fel, mint a 15 Central Park West, ahol egész Amerikában a legmagasabb a lakások négyzetméterára vagy a Time Warner Center, amelynek érdekessége, hogy az eladót nem érdekli, honnan származik a vásárlók pénze. Az ingatlanosok által osztogatott exkluzív ingatlanalbumok kivételére hajazó, nagy formátumú, keményfedeles kötet alapvetően három nagy egységből áll. Az első fejezetben Schmied Andi és Gabriella Schmied interjúja enged mélyebb betekintést az egyébként cseppet sem kockázatmentes lakásvizitekbe és azok előkészítésébe. A második, egyben legnagyobb egységben a kiválasztott huszonöt felhőkarcoló ablakaiból a kiváltságos tulajdonosok elé táruló, lélegzetelállító panorámák gyűjteménye egészül ki az ingatlanosokkal folytatott, sokszor a szürealitásba hajló párbeszéd töredékekkel. Az utolsó fejezetben pedig hét esszé kapott helyet, melyek kilenc nemzetközi szakértő⁴ segítségével tárgyalják a felhőkarcoló-építészeti történeti, urbanisztikai, szociológiai vagy építészeti aspektusait. A felhőkarcolók szerint tagolt fejezetekbe emellett tíz informatív, szótárcikkyszerű

leírás került kisebb lapokon betűzve, melyek a felhőkarcolókkal kapcsolatos alapvető jelenségeket és fogalmakat tisztázzák.

Bár a formátum az amerikai marketingkatalógusok világát idézi, a művészkönyv analóg géppel készült fotói mégis hordoznak magukban némi ellentmondást. A csodás, de feltűnően egyforma panorámák és a fényűzést sugárzó, ugyanakkor egysíkú ingatlanrészletek oldalról oldalra lapozva egyre nyomasztóbbnak hatnak, mindez pedig csak fokozódik az ingatlanosok egy kaptafára épülő, üres frázisait olvasva. Nem beszélve a mondatok mögött felszejlő hímsovinizmusról, ahogyan például Gabriella kitalált férjének anyagi hátterét firtatják, vagy ahogyan a hatalmas méretű gardróbbal próbálják meg a kamu luxusfeleséget vásárlásra ösztönözni. Schmied Andi művészkönyve egy pillanatra kézzelfoghatóvá tesz egy olyan párhuzamos valóságot, amely szó szerint elérhetetlen magasságban, az átlagember feje felett létezik, ezzel együtt le is rántja a földre azt az álomszerű képet, amit leginkább csak a filmek és sorozatok jeleneteiből ismerhetünk.

↑
 Déli kilátás a 432 Park Avenue egyik fürdőszobájából. Fotó: SCHMIED Andi. In *Private Views. - A High-Rise Panorama of Manhattan*. VI PER Gallery, Prague, 2020
 A művész jóvoltából

1 Stefanos Chen: *The Downside to Life in a Supertall Tower: Leaks, Creaks, Breaks*. The New York Times.

2 *Private Views: A High-Rise Panorama of Manhattan*. 2020, VI PER Gallery, Prague, 228 oldal, ISBN 978-80-270-8358-9

3 Hyperart: Thomasson.

4 Peter Noever (kurátor, urbanista), Michael Sorkin (építész, urbanista), Samuel Stein (urbanista), Anthony Vidler (építész, kritikus), Sharon Zukin (szociológus), Ava Lynam (urbanista), Sara Bernat (szociológus), F Arch Collaborative (művészkollektíva), Jack Self (építész).